

Parlament d'En Miquel Colomer sobre el llibre «Inquisició i Decadència»

Autor: Miquel Colomer

Data de publicació: 28-12-2019

Presentació del llibre d'En Jordi Bilbeny a la Biblioteca Pare Fidel Fita d'Arenys de Mar el propassat 20 de desembre del 2019

Déu vos guard i bon vespre a tothom,

Així d'entrada el que dic és que no se m'hauria acudit mai de formar part de la presentació d'un llibre d'Història. No sóc historiador. M'encanta llegir i aprendre història, però no sóc historiador i aquest no ha estat mai el meu ofici. Servidor és filòleg i s'ha dedicat a l'ensenyament de la llengua i de la literatura catalanes. Sí, ja sé que aquest és un llibre sobre la literatura del país, però ho és des d'un punt de vista de la història i de les malvestats per les quals aquesta nostra llengua i, per tant, també la literatura ha hagut de passar des de fa tant i tant de temps. Però bé, sóc aquí perquè en Jordi m'ho demanà i de cap manera no podia negar-m'hi.

En Jordi, el vaig conèixer com a jugador de futbol a finals dels 70 del segle passat. Ell jugava d'extrem per la dreta en aquell equip de la UE Arenyenca. Era molt bo, ràpid i incisiu i capaç d'unes centrades que facilitaven del tot que els altres davanters poguessin estar en condicions de rematar amb encert cap a la porteria contrària. Ho recordo perfectament perquè el meu lloc a l'equip era un poc més enrere, al mig del camp, i veig com si fos ara que podies fer-li passades llagues sabent segur que ell hi arribaria i provocaria situacions de perill a la defensa adversària.

Bé, les coses van anar com van anar i el cas és que després, més endavant, vaig anar seguint-lo a través, sobretot, del poemes que confegia i que en general jo rebia sempre pels volts de Nadal. El considerava, i en part encara el considero, un poeta, un molt bon poeta que un dia decidí fer classes de Llengua i decantar-se per la Història, la Història tan expressament tergiversada d'aquest país nostre. I, és clar, no he deixat de tenir-lo present principalment arran de totes les coses que ha anat aportant sobre Colom i també sobre els suposats orígens de gent excelsa com Garcilasso

(Galceran de Cardona) i Cervantes (Sirvent), i encara d'altres, naturalment.

La veritat és que no ens veiem gaire. Però aquest febrer passat, fa pràcticament deu mesos, em va dir de quedar i que em passaria aquest llibre que avui presentem aquí a la Biblioteca, Inquisició i Decadència. Em demanà que el llegís i que a veure si podríem arribar a presentar-lo en aquesta nostra vila d'Arenys de Mar.

Ja dic que no m'hauria mai imaginat participar en la presentació d'un llibre d'història, encara que fos d'història de la literatura. Però la veritat és que el que puc dir és que llegir-lo m'ha resultat del tot apassionant. I decisiu, si és que una tal cosa em fes gaire falta. Perquè la llengua és la cosa més decisiva i la més important, la base més profunda del país, d'aquest país. Fins a tal punt que, si encara no ens n'hem sortit, no és per cap altra raó sinó per la del fet que entre nosaltres n'hi ha tants i tants, tanta gent, que no la fan servir i que en molts casos voldrien suprimir-la tal com ja des del segle XVI han anat intentant tal com s'explica i es documenta en aquest Inquisició i Decadència.

Recordava, mentre llegia, aquells cursos de la Facultat, per exemple els d'Eulàlia Duran i com em sorprengué l'ús d'aquest terme, Decadència, immediatament després de la publicació del Tirant, que per cert sembla que se salvà pels pèls de no ser també traduït a la llengua del que acabaria essent l'imperi castellà. (Val a dir que també nosaltres ens equivocàrem del tot un segle enrere amb l'acord del Compromís de Casp que atorgà la corona a un Trastàmara. Però bé, deixem-ho estar això ara, pobrets Vicent Ferrer i Benet XIII). Deia que la professora Duran explicava, per exemple, Cristòfor Despuig com una excepció enmig de tot el desgavell que en Jordi Bilbeny explica i dissectiona en aquest llibre que presentem. Confesso que he après molta cosa. I molts noms de literats que no sabia ni que havien existit: Pere Antoni Beuter, Jeroni Taix, Onofre Almudèver, Francesc Aldana, Joan Andreu Estrany, Lluís Ponç d'Icart...

I és que hi ha la cita que encapçala el text immens. La cita del filòsof Søren Kierkegaard: "Hi ha dues maneres d'enganyar-se. La primera consisteix a creure el que no és veritat; la segona, a negar-se a creure el que és veritat". No ho oblidéssim pas.

Qui llegeixi aquest llibre i, sobretot, qui el rellegeixi (la cosa millor de la lectura és sempre la relectura) s'adonarà de fins a quin punt això que se'n diu el Regne d'Espanya és una aixecada de camisa de les més grosses, per no dir la més grossa de totes pel que fa a nosaltres.

I bé, he de dir que hi tinc moltes coses subratllades i anotades. No acabariem mai. Però espero que sí que em permetran que n'esmenti unes quantes. Com, per exemple, la destrucció premeditada de la Bíblia Valenciana a mans de la Inquisició castellana (1483-1511). O la desaparició de les primeres edicions de gairebé totes les obres de Joan Timoneda i el fet que ell mateix reconegués que no va poder evitar la traducció (al castellà, és clar, només faltaria) de les Rondalles (1567). O com Cristòfor Despuig blasma que els castellans s'inventen la Història (1556, sí, però encara ara com molt bé sabem). I també com l'editor de L'Espill de Jaume Roig recriminés que els llibres es traduïssin i s'hi canviessin els títols i els noms dels autors (1531). I, encara, com l'editor de les obres de Joan Boscà confirmés que les publicava perquè les autoritats van forçar l'autor a fer-ho i que ell no ho havia volgut mai de cap manera (1543). I, finalment, com l'autor esborrat de la Gramàtica de la Lengua Vulgar de España objectivés que la majoria de llibres escrits en territori espanyol havien estat redactats en català (1559). En fi, la cosa va molt més enllà, però què més vols si tens encara cap mena de dubte...! És a dir, estimats, que tot això de 155s i succedanis no ve pas d'ara. Ni molt menys. Ho arrosseguem de fa segles. I és ben clar que no podrem sortir-nos-en del tot fins que el català sigui l'única llengua oficial, ço és fins que es produeixi la Independència (començant per la de Catalunya i a partir d'aquí anar emmirallant el País Valencià i les Illes que ens vagin seguint) i, si més no, els estats membres que componen aquest Occident que anomenem civilitzat ens la reconegui de totes totes.

Convençut, d'altra banda, que el terme Decadència deu haver ja desaparegut del llenguatge universitari i que del que es deu ja parlar és de Literatura del Renaixement, del Barroc i de la Il·lustració (o Neoclàssica). Ho dic perquè a la meua època no va ser pas així. El professor Molas i els qui el seguien no havien encara tingut el temps ni les condicions -en ple postfranquisme de principis dels 80- d'irrompre, tot just començaven, i als manuals que usàvem, indefectiblement, després de l'Edat Mitjana i del Tirant de seguida irrompien els tres segles de Decadència I és ben clar que, en aquest sentit i a hores d'ara, no sé les vegades que m'he demanat com és que en Jordi, en Jordi Bilbeny vull dir, no hi és, a la Universitat. De seguida hi caic, però. Aquest no és encara un país normal. I suposo que tampoc amb l'estructura actual de la institució no deu pas tenir tampoc cap ganes de ser-hi. Tots hi perdem. No només la Universitat, qualsevol de les que tenim.

Bé. Em quedarien, encara, un parell de qüestions que em semblen fonamentals. ¿Per què després del prestigi literari medieval arriba de forma tan ràpida i sobtada aquesta davallada? ¿Per què apareix també de forma tan sobtada una Escola valenciana en llengua castellana? Les respostes d'en Jordi són clares i convincents i, si més no, es mereixen ser debatudes. El resum de tot, i la causa, és aquella operació d'Estat a través de lleis i de censura i també de la Inquisició

que tot ho manipulà i fins i tot ho feu desaparèixer. Val del tot la pena, en aquest sentit, de seguir la documentació que en Bilbeny hi aporta i que acompanya i aclareix tots aquests supòsits.

I el fet és que encara hi som, escoltin. Encara hi som, sí. Perquè sabem també que després vingué aquell Decret de Nova Planta, per cert encara avui no derogat. I les dictadures adverses i diverses del segle XX. I així vivim encara avui dia. Amb el risc de saber què es pot dir, i què no, com es pot dir, qui pot dir-ho, i qui no, on i en quines circumstàncies!!! I la veritat és que no sé segur si els llibres d'en Jordi formen part de la bibliografia que es passa als estudiants de les facultats actuals. Hauria de ser així, però no ho sé segur. Convençut que hi ha ple de veritats que, si més no, haurien de saber i de debatre.

I aquest parell de cites estretes d'entre les pàgines 194-196, no me'n puc estar. "En Boscà 'va ser forçat' a imprimir el seu llibre...En Pep Mayolas també se n'ha adonat i escriu que ' si un autor es negava a traduir la seva obra, la censura devia tenir la facultat de segrestar-la, de traduir-la pel seu compte i, un cop manipulada a la seva conveniència, la podia imprimir atribuint-la a un autor castellà, existent o fictici. L'autor original no tindria dret a reclamar res davant la usurpació'...De manera que la culpa del que en aquest llibre no estigui bé no la té en Boscà, sinó els qui foren causa d'aquesta impressió"

I acabo ja. Ha resultat la mar de fàcil que aquest Inquisició i Decadència m'hagi agradat o, més ben dit, entusiasmat, apassionat. Crec que el país nostre, i la resta del que en diem Països Catalans, allò que ens defineix és la llengua. Punt de distinció bàsic. El fonament de tot. I resseguir la persecució que ha sofert des de fa tant i tant de temps, i que encara ara dura, confirma totes les sospites i t'ho explica i et dóna la raó de tot. Perquè som ibèrics, sí, som peninsulars, hispànics, sí. Però no hem estat ni som ni serem mai castellans. Moltes gràcies, estimat Jordi Bilbeny. I a tots vostès de tota l'atenció dispensada.

- Jordi Bilbeny: Inquisició i Decadència. Orígens del genocidi lingüístic i cultural a la Catalunya del segle XVI. Libbooks, març del 2018.

Miquel Colomer i Tomàs